

Boris Vezjak

Slovenski Breivik

V Sloveniji se je kultura sovraštva razpasla do neslutnih meja. Že davno bi bila vredna podrobne analize, a pritajeno bdi nad nami vsemi in nas kot bolezen počasi izčrpava, ne da bi se ji uprli. Pristali smo na njene vatle, zmaguje na vseh koncih in nenazadnje je na tem, da se povzpne na politični oder. S kulturo sovraštva ne mislim na posebno zunanjo tarčo za izražanje svojega besa. Trenutna težava niso ne Hrvati ne Romi ne istospolno usmerjeni in ne izbrisani. Ti so bili priljubljene žrtve v času prejšnjega mandata. Ne, trenutna tarča so predvsem, ali smo si, Slovenci sami.

Da je naše politično ozračje zastrupljeno, nesporno kaže že sama uporabljena govorica političnega jezika. Njene diskurzivne značilnosti razkrivajo vedno iste elemente diskreditacij, žalitev in psovk, sovraštva in izključevalnosti, stigmatizacij in demonizacij. Licitiranja lažnivcev in manipulantov, šikaniranja političnih nasprotnikov in grobe kompromitacije medijev in novinarjev še nikoli niso bili tako srhljivi in intenzivni. Ne-pojmljiva bestialnost anonimnih zapisov na spletnih forumih je težko primerljiva s čimerkoli, kar lahko najdemo kje drugje po Evropi – tujcu daje občutek, da je vstopil na vojno območje. Največja stranka opozicije hiti prav vsak dan sproti blatiti avtorje praktično slehernega kritičnega zapisa o sebi: novinarje, komentatorje, strokovnjake. Žaljivke »ad hominem« so zatemnile sleherni poskus trezne presoje. Alarmantnost sovraštva povečuje npr. dejanje podeljevanja novinarskih nagrad (ironičnih, seveda), s katerimi isti tedensko črnijo in smešijo novinarje in komentatorje. Še ena praksa, ki bi jo drugje težko našli, saj bi jo novinarske organizacije poskušale ustaviti, pri nas pa so nekatere »pravoverne« aktivno vključene v takšen pogrom. Še huje, na spletnih straneh strank obstajajo vedno daljši javno objavljeni sezname ljudi, ki niso »naši«. Zdi se, da je vse to sovraštvo manihejskih delitev na »naše« in »vaše«, ki prihaja predvsem iz vrst opozicije in njej naklonjenih medijev in civilnodružbenih pobud, usmerjeno le k enem cilju: zrušitvi vladajoče politike in menjavi oblasti, kamor se želijo zavihetati sami. In videti je, da obstaja jasen Sovražnik, proti kateremu se je treba boriti do popolne izničitve.

Da je vladajoča koalicija z Borutom Pahorjem na čelu storila vrsto napak in da bi morala odstopiti, nihče ne dvomi. To priznava celo sama. Dvomljivo pa je sumljivo prekrivanje sovražnih argumentov in tistih pravih, zaradi katerih bi morala oditi. Ustvarja se vtis, da je sovražni jezik diskreditacij in interpretativnih maličenj dogodkov pravzaprav točen. Ne-

nazadnje je tudi zelo uspešen, kot kaže javnomnenjska podpora državljanov. Če si je norveški zločinec Anders Breivik za svojo cilj izbral »lov na marksiste« in kaznoval lasten narod, da bi mu v svarilu pred domnevno islamizacijo Norveške končno prisluhnil, smo pri nas priča »lovu na komuniste«. Obsedenost s komunizmom, ki ga že vsaj 20 let več ni, postaja vse močnejša: teorije zarot, odkrivanja »udbomafije«, Kučanovega klana«, »tranzicijske levice« in sovražnikovih »omrežij« so iz političnega projekta priti na oblast izgradile velik psihološki cilj, ki ga vodi paranoidni slog mišljenja. Mnogi se tolažijo in zatiskajo oči, češ vse to je pač legitimno ravnanje – sicer nekoliko makiavelistično, a želja po oblasti v politiki ni greh, temveč cilj. Morebiti celo menijo, da bo po njihovi ustoličitvi pritisk popustil in da bo sovražnost nenadoma izpuhtela. Prepričan sem, da se motijo. Tako kot se tisti, ki resignirajo ugotavljajo, da je Slovenija pač še ena država, kjer je vzpon konservativnih desničarskih strank neizogibna danost, ki je nič ne bo ustavilo. Kot da bi se morali nekako sprijazniti z duhom, ki je zavladal Evropi in je močnejši od nas vseh!

V slovenskih razmerah zaradi upravljalске krize leve vlade zadnje čase velikokrat poslušamo spontane ocene o tem, da je vzdušje v Sloveniji histerično. Takšen izraz je večkrat uporabil tudi predsednik republike. Opis je preveč optimističen in netočen. Histerija je nevrotično stanje in nepsihotična duševna motnja. Zanj je štejejo depresivnost, tesnoba, fobije. Na drugi strani je psihoza lahko resno obolenje in družbena paranoja je lep primer zanjo. Za nevrotika je značilno, da ohranja občutek za realnost, čeprav ga njegove misli ob tem obremenjujejo. Če si morate stokrat na dan umiti roke, ste sicer obsesivni, toda zaradi tega še niste izgubili stika s svetom. Psihoza pa pomeni izgubljen stik z njim. V zadnjem letu smo nešteto krat slišali, da je ta vlada izgubila prav to – stik z realnostjo. Desno usmerjena opozicija ima v tem očitku prav. Kar je pozabila povedati, je pravzaprav dejstvo, da je v pogledu, ki vidi zlo, že navzoče samo zlo. Stik z realnostjo izgubljam vsi po vrsti.

Britanski psihoanalitik Darian Leader je lepo opisal Breivikovo kompatibilnost z normalnim življenjem. Živel je povsem običajno življenje, študiral, bil poslovnež, hodil v fitness in nikoli ni potreboval psihiatrične pomoči. Paranoja in normalno življenje sta lahko maksimalno združljiva – nobenih posebnih simptomov. Pa vendar je njegova paranoja vsebovala tri klasične komponente: odkril je zlo v svetu, našel je ime zanj in ponudil je »rešitev«. Po Breiviku je Evropa umazana, ime te umazanije je islam in rešitev za ta problem je izgon islama. Doma je zelo podobno: vodja opozicije odkriva zlo v Sloveniji, imenuje ga komunizem, rešitev za vse težave pa je seveda njegovo dokončno zatrtje. Ali kot je zapisal v duhu komuni-

stične zarote, ki jo zaznava povsod: »Žegnana voda, s katero so poškropljeni pripadniki izbrane tranzicijske elite, pa ni prozorna, temveč rdeče obarvana tekočina. Je kri.« Njegove reakcije na »laži«, ki jih dnevno odkriva v vseh medijih in na vseh koncih, so vedno iste. »Laž je nesmrtna duša komunizma,« ugotavlja za zelo različne ljudi in institucije. Da pri nas že najmanj dvajset let ni nobene komunistične stranke in še manj takih, ki bi zagovarjali komunistično ideologijo, je povsem odveč pripomniti.

Revija Dialogi je nedavno izdala posebno mednarodno številko, posvečeno kulturi in politiki paranoje – dostopno v angleškem in slovenskem jeziku. Norveški in slovenski primer gotovo nista osamljena, a se o paranoidnosti mišljenja in njegovi navzočnosti v različnih dimenzijah človeške prakse bistveno premalo pogovarjamo, kaj šele da bi ga poskušali ustaviti. V teh mesecih smo velikokrat slišali zastavljeno vprašanje, ali se lahko Breivik zgodi tudi nam. Odgovori so bili različni, najpomembnejši pa je izostal: ne more se, ker ga niti ne potrebujemo. Ker imamo nekaj, kar je skoraj enako grozljivo: pomnoženo kulturo sovraštva, antikomunizma in paranoje, ki tolče na vse konce in nas počasi ubija.

B. Vežjak